

IV.103. Eigen schuld

103. EIGEN SCHULD. *

I,

Sinds ik in no. 2350 van dit Weekblad¹⁾ eenige beschouwingen over de eigen schuld van den benadeelde publiceerde, heeft de vraag wèl de belangstelling van onze rechtsgeleerde wereld getrokken. Geen wonder: de H. R. kreeg sindsdien de gelegenheid zich over haar uit te spreken. Bij het bekende arrest van 4 Februari 1916 (W. 9949, N. J. 1916, 451, W. P. N. R. 2425) werd beslist dat de rechter, door te oordeelen dat de schade door een aan-rijding toegebracht, in gelijke mate is veroorzaakt door de schuld van benadeelde en benadeeler en dientengevolge voor de helft door de laatste moet worden vergoed, niet in strijd komt met de wet. De H. R. motiveerde deze uitspraak met de bewering dat art. 1401 B. W. den rechter noopt om in geval van schade, ontstaan door onrechtmatige daden (verzuimen) van meerderen de vergoedingsplicht af te meten naar de mate, waarin ieders schuld heeft meegewerkt tot het veroorzaken dier schade. Van deze stelling zou de uitspraak over de eigen schuld een toepassing zijn. De stelling zelf laat ik rusten, dat echter de conclusie „de eigen schuld” is eenvoudig een specimen van „schade door onrechtmatige daden van meerderen veroorzaakt”, betwistbaar is, blijkt uit Meijers' onderschrift onder het arrest. Eigen schuld van den benadeelde, heet het daar, is geheel iets anders dan schuld van een buitenstaander, bij eigen schuld is iedere gedachte aan onrechtmatigheid uitgesloten. Vóór Meijers was ditzelfde reeds door anderen, o. a. door Van Nierop in zijn dissertatie over dit onderwerp, beweerd.

Intusschen, ook de opvatting van den Hoogen Raad vond steun. Segers, die dezer dagen een interessant artikel over de aansprakelijkheid van meerderen in Themis plaatste, stelt zich weder geheel op het standpunt dat de vraag der eigen schuld niet anders dan als een onderdeel der door hem besprokene is te beschouwen²⁾, en volkomen consequent wordt dezelfde leer toegepast in het thans aanhangig Ontwerp Zeerecht. Art. 536 daarvan bepaalt in zijn eerste lid: „Indien de aanvaring het gevolg is van schuld van twee of meer schepen zijn de reeders dier schepen voor de schade aan personen of zaken door de aanvaring toegebracht, aansprakelijk in dezelfde verhouding, waarin de schuld van ieder tot de aanvaring heeft medegewerkt.” Doel van dit voorschrift is blijkens de toelichting alle gevallen, waarin meerderen schuld

* Weekblad voor Privaatrecht. Notaris-ambt en Registratie nos. 2665—2666 (22 en 29 Januari 1921).

¹⁾ Zie Verz. Geschriften IV, 158 cv.

²⁾ Zie Themis 1920. blz. 415.

hebben, te omvatten, onverschillig of de schuldige schepen degene zijn die in botsing zijn gekomen of niet, zoowel de botsing waaraan beide in aanvaring gekomen schepen schuld hebben, als die welke b.v. veroorzaakt is doordien een der schuldige schepen tegen een derde, stilliggend, aandrijft. Ook voor het Ontwerp is de eigen schuld slechts een voorbeeld van de schuld van meerderen.

De tegenstelling dezer beide opvattingen is mij aanleiding de zaak nog eens ter hand te nemen. Dit te meer, waar ik erkennen moet mijn eigen vroegere beschouwingen niet geheel te kunnen handhaven.

Nog altijd komt mij de onderscheiding juist voor die ik maakte tusschen de gevallen waar de als eigen schuld te beschouwen handeling is verricht vóór en die waar zij ingrijpt nádat de verplichting tot vergoeding is geboren, tusschen de verkeerde gedragingen of verzuimen van den benadeelde, die de eenmaal bestaande schade hebben vergroot en die welke tot het ontstaan der schade hebben medegewerkt. Voor de eerste handhaaf ik mijn vroegere opvatting: het verzuim of de gedraging is *onrecht* tegenover dengeen, die tot vergoeding verplicht is. Is door de een of andere omstandigheid voor mij een recht ontstaan om op een ander een schade te verhalen, dan ben ik tegenover dien ander verplicht die schade zooveel mogelijk te beperken. Wie een vorderingsrecht verwerft tengevolge van onrechtmatige daad, heeft evengoed als hij die zijn recht op een overeenkomst doet steunen, verplichtingen tegenover zijn schuldenaar, ook tusschen hen bestaat een rechtsbetrekking en ook voor die betrekking geldt dat de een den ander niet willekeurig ten eigen bate mag uitbuiten. Zegt men, dat men toch over eigen persoon en eigen goed vrijelijk mag beschikken, dat dus gemis van de noodige zorg voor deze nooit onrechtmatig kan zijn, ik antwoord dat die beschikkingsmacht in het algemeen niet wordt ontkend, maar niettemin het verzuim of de daad *tegenover den schuldenaar* onrechtmatig mag worden genoemd. Het is juist zooals bij een contractsverhouding: niemand kan of mag mij beletten de zaak te vernielen, die ik verkocht heb, maar niettemin ben ik verplicht den kooper vergoeding te geven, is mijn daad tegenover hem onrecht. Evenzoo staat het den door een ongeval getroffene vrij zijn wond te behandelen of niet te behandelen zooals het hem behaagt, maar zijn verzuim is onrecht tegenover dengeen die de gevolgen van het ongeval moet dragen, een recht op vergoeding van de zóó vermeerderde schade, heeft de getroffene niet. En ook blijf ik bij de vroeger uitgesproken meening dat de laatste conclusie ook langs anderen weg kan worden gerechtvaardigd: tusschen de meerdere schade en de daad waaruit de aansprakelijkheid voortvloeide, ontbreekt causaal verband in den zin waarin het recht dit verlangt. Ook op dit punt heb ik aan het toen gezegde niets toe te voegen.

Intusschen het is niet die schadevermeerdering na het ongeval

of den inbreuk op eens anders recht die het eigenlijk gebied is van het begrip der eigen schuld. Dat blijkt al hieruit, dat hier van een afwegen van schuld of causaliteit tegenover elkaar geen sprake is. Wel zal het feitelijk dikwijls moeilijk zijn uit te maken, in hoeverre nu de schade door het later optreden van den benadeelde is vergroot, maar de scheiding tusschen de oorspronkelijk veroorzaakte schade en haar latere vermeerdering, is toch geheel iets anders dan de verdeeling van een schade die zonder handeling of verzuim van den benadeelde al evenmin ontstaan was als zonder het onrechtmatig optreden van den aansprakelijke. Hier klemmt de vraag: is de eigen schuld een schuld als een andere? Hebben we hier inderdaad met twee onrechtmatige daden of verzuimen te doen, die samen een bepaald gevolg hebben veroorzaakt, of is de eigen schuld een eigen begrip en, zoo ja, hoe kan dat nader worden bepaald? Hier staan de beide opvattingen, die ik boven aangaf, tegenover elkaar. Op dit punt moet ik terugkomen op wat ik vroeger geschreven heb, ik erken, dat mijn betoog van toen, door Meijers „een zwakke poging" genoemd om de eigen schuld onder het schuldbegrip in het algemeen te brengen, niet houdbaar is.

Bezien we de vraag nog eens. Het Ontwerp Zeerecht staat op het standpunt — ik herinnerde er reeds aan — dat we hier met twee onrechtmatige daden te doen hebben, gelijk in rechtskarakter. Begrijpelijk is dat standpunt, omdat het bij aanvaring in den regel ook zoo zijn zal: beide schepen zijn gelijkelijk te kort geschoten, beiden maakten een manoeuvre die naar reglement of regel van goede zeemanschap ongeoorloofd was, beider nalatigheid droeg evenzeer tot de ramp mede. Van beide kan gezegd worden dat aan zijn schuld — in den gewonen zin — de schade te wijten is. Wat anders is hier dan een samenwerking van twee gelijkelijk door het recht gewraakte verzuimen? Intusschen zoo is het meestal bij aanvaring, maar zoo is het lang niet bij alle gebeurtenissen, die schadevergoedingsplichten in het leven roepen en zoo is het toch ook niet altijd bij aanvaring. Stel, een klein bootje heeft kans overvaren te worden door een groot zeeschip, de kans is ontstaan door een fout van het zeeschip. De stuurman van het notedopje verliest zijn tegenwoordigheid van geest, hij maakt een fout, de botsing volgt. Schuld aan weerszijden dus, maar is hier nu bij het kleine schip een fout, die op zichzelf ook bron van een vergoedingsplicht kan zijn? Immers neen — het is enkel in zorg voor eigen leven en goed dat de invarenden van de sloep te kort schoten. En zoo kan het telkens zijn bij de velerlei ongevallen buiten het aanvaringsrecht die tot schadevergoeding aanleiding gaven: de voetganger die op straat loopt te soezen en dientengevolge overreden wordt, schiet enkel te kort in zorg voor *eigen* veiligheid: hoe kan hier van schuld in den gewonen zin, die toch altijd een element van onrechtmatigheid in zich heeft, gesproken worden? Met andere woorden: het *kart*, dat de eigen schuld is een schuld

als een ander, het *behoeft* niet. Het *is* mogelijk, dat wie eigen schuld wordt voorgehouden, niet heeft getoond de zorg voor eens anders goed, die van hem kan worden verlangd. Dat zal dan het geval zijn, indien de ramp, gelijk bij aanvaring, ook aan beide zijden schade heeft doen ontstaan of althans naar zijn aard had kunnen doen ontstaan, maar van zulk een schuld in den gewonen zin is geen kwestie, waar enkel de benadeelde werd getroffen en zijn daad of nalatigheid ook zoodanig was dat naar normaal verloop alleen hij zelf daardoor nadeel kon ondervinden.

Voor het begrip van eigen schuld in zijn geheel kunnen we dus niet met een eenvoudige verwijzing naar het gewone schuldbegrip volstaan. Er zijn twee gedachten naast elkaar die bij de eigen schuld hun invloed doen gelden. Vooreerst dat, waar partijen door gelijksoortige verzuimen elkander over en weer schade hebben toegebracht, het billijk is die schade als een geheel te beschouwen en over partijen te verdeelen naarmate ieders tekortkoming tot de schade heeft bijgedragen. Hier heeft de eigen schuld geen anderen zin dan welke schuld ook. Maar daarnaast de gedachte, dat het niet aangaat een ander geheel aansprakelijk te houden voor het gebrek aan goede zorg dat hij voor mijn persoon en goed heeft gehad, indien ik mij zelve eveneens aan zulk verzuim heb schuldig gemaakt. Hier hebben we te maken met een begrip van eigen schuld, geheel gevormd in analogie met het gewone schuldbegrip, doch dat niet reeds vanzelve in dit begrip ligt opgesloten. De ander heeft niet zoo gehandeld als hij rechtens behoorde te doen, van mij kan dat niet worden gezegd, maar wel kan mij worden voorgehouden, dat ik hem slechts dan aansprakelijk mag stellen als ik zelf de zorg heb gehad die ik van hem verlang. Het is de eenvoudige gedachte dat wie een ander zekeren maatstaf aanlegt, zelf ook aan die maat behoort te beantwoorden, die zich hier doet gelden. De eigen schuld is analoog aan de gewone schuld. Heeft een ongeval plaats gehad en wordt de aansprakelijkheid onderzocht, dan wordt voor een oogenblik de band weggedacht die het getroffen rechtsgoed verbindt aan de persoon van den benadeelde, hij wordt daartegenover gesteld als een vreemde en de vraag wordt gedaan: heeft *hij* de zorg gehad, die het recht in het algemeen voor eens anders goed verlangt en die hij zelve krachtens dat recht van zijn tegenpartij opeischt? Onrecht zit niet in het gebrek aan zorg voor eigen goed, wel in het eischen der volledige vergoeding ondanks dat gebrek. Het is er mee als met den *dolus* in het Romeinsche recht. De exceptie werd niet alleen toegelaten als de crediteur zich in het verleden aan een *doleus* handelen tegenover den debiteur had schuldig gemaakt, ook indien in het instellen der actie zelve, in het misbruik van een formeel gerechtvaardigde actie zulk een *dolus* was gelegen. Het opeischen in rechten kan onrechtmatig zijn — zoo is het ook hier. Onrecht pleegt hij wie op grond van art. HOI volledige vergoeding van een ander eischt,

terwijl hij zelf aan de schade „schuld" had. Doch in die eigen schuld zelf steekt dan geen element van onrechtmatigheid. Laat men daarom niet terminologisch bezwaar maken tegen het begrip. Niet alleen is het volkomen overeenkomstig het gewone spraakgebruik hier van „schuld" te spreken, ook voor het recht maakt de analogie die tusschen „eigen schuld" en schuld in den gewonen zin bestaat, het gebruik van den term volkomen geoorloofd. Trouwens nieuw is de term niet en op ander gebied wordt hij gebruikt zonder dat iemand er zich aan stoot. Spreekt men niet van de eigen schuld van den verzekerde en wordt ook bij het vervoer de aansprakelijkheid niet uitgesloten bij schuld van den afzender?

II.

Onder de eigen schuld worden dus twee gevallen samengevat. Ten eerste dat waar door het recht gewraakte handelingen of verzuimen van weerszijden tot schade hebben geleid (het normale aanvaringsgeval) en dan dat waar de benadeelde, die op grond van onrechtmatig handelen van den ander dezen aanspreekt, zelf te kort is geschoten in zorg voor eigen persoon of goed, en dit mede de ramp heeft veroorzaakt.

Die samenvatting is begrijpelijk en kan in het algemeen geen kwaad. Want vooreerst is het begrip der eigen schuld geheel analoog gevormd aan het gewone schuldbegrip, wordt degene, wie eigen schuld wordt voorgeworpen, juist zoo tegenover de ramp gesteld als een vreemde en dan zal het zich herhaaldelijk voordoen, dat degeen die onvoorzichtig met eigen goed of lijf omsprong, tegelijkertijd zich zorgeloosheid voor de belangen van anderen heeft te verwijten. Maar toch is het inzicht dat twee rechtsge-dachten hier haar invloed doen gelden, niet zonder belang voor de toepassing van de leer, het kan nog meer dienst doen dan tot beslechting van den theoretischen strijd dien ik in den aanvang van dTF opstel vermeldde.

Wat is het gevolg van het bestaan van eigen schuld? Verdeeling van de schade over beiden, leert men, naarmate ieders daad of verzuim tot de ramp heeft medegewerkt. In het algemeen volkomen terecht. Maar letten we nog even op de tweede gedachte, die ons probleem beheerscht: het is onbehoorlijk vergoeding te vragen op grond van gebrek aan zorg bij een ander als men zelf die zorg voor het goed, waar het om gaat, evenmin heeft gehad. Wat vloeit daaruit voort? Toch veeleer uitsluiting dan vermindering der aansprakelijkheid. Moeten we dan voor deze gevallen terug-keeren tot de oude stelling, *quod quis ex culpa sua damnum sentit non intelligitur sentire* (D. L, 17, 203)? Ik zou het niet willen beweren, maar evenmin onvoorwaardelijk ontkennen. Het kan inderdaad dat een beslissing overeenkomstig den ouden regel de eenige billijke is, als de onvoorzichtigheid van den benadeelde zoo groot is, dat het niet aangaat hem eenig recht op vergoeding te

geven, al zijn ook daarvoor de vereischten wel aanwezig. Het komt mij dan ook voor dat het Fransche Hof van Cassatie ten onrechte heeft beslist¹⁾, dat het den rechter verboden is bij eigen schuld de aansprakelijkheid te ontkennen, dat enkel vermindering der vergoeding hem zou vrijstaan. En evenzeer acht ik de motiveering van het arrest van onzen Hoogen Raad van 1916, waarin dezelfde conclusie schijnt opgesloten, bedenkelijk. Ik meen dat in uiterste gevallen zulk een beslissing niet uitgesloten mag zijn. Maar een terugkeer tot het recht van den pandectenregel wil ik toch evenmin. Naast het geval dat de schuld van dien aard is dat de klager geen ander antwoord kan worden gegeven, dan dat hem, die zelf zoo roekeloos met eigen rechtsgoed handelde, geen enkel recht van vorderen toekomt, kunnen andere worden gesteld, waar dezelfde gedachte tot afweging aanleiding geeft. Afweging van de mate, waarin ieders daad tot de schade heeft medegewerkt, zeker, maar afweging ook van de schuld. Hier raak ik een ander punt, waar het inzicht in de grondslagen van de leer der eigen schuld verhelderend kan werken. Men zegt dikwijls afweging van schuld in dien zin dat de rechter het min of meer grove van beide verzuimen tegenover elkaar stelt, is niet geoorloofd. Immers in het geheele recht der onrechtmatige daad wordt met de grootte der schuld nergens rekening gehouden: een klein verzuim wellicht een groote vergoeding — omgekeerd de grofste tekortkoming toch maar een geringe vergoeding. De omvang van deze wordt immers bepaald door de schade, niet door de schuld. Volkomen juist, wanneer het de eigenlijke onrechtmatige daad betreft. Maar indien we aan de eigen schuld invloed toekennen, omdat het niet behoorlijk is van een ander te vorderen, dat hij een zorg heeft, die we zelf niet gaven, is het duidelijk dat voor afweging wel reden is, dat de mate waarin de aansprakelijkheid wordt verminderd, in de eerste plaats bepaald wordt door de verhouding van de schuld van den benadeelde tot die van de aansprakelijk gestelde. Bij toepassing dezer gedachte in de rechtsbedeeling zal de rechter de geheele schaal door moeten gaan van zoo sterk mogelijke beperking der aansprakelijkheid tot volledig aansprakelijk houden toe. Het is goed, dat ten onzent dit geheele vraagstuk nog slechts jurisprudentieel recht is, de rechter heeft tot de afweging die noodzakelijk is, de volle vrijheid. Hij moet zich dan echter los maken van de motiveering die de H. R. in 1916 gaf. In een enkele scherpe formule kan de beteekenis van de eigen schuld nog niet worden samengevat. Men lette er eens op, hoe ruim de uitdrukking der Zwitsersche wet in deze is, zelfs de term eigen schuld wordt vermeden²⁾.

¹⁾ Dalloz, 1904, 1, 358.

²⁾ Artt. 44, 1e lid Obl. recht: . . . oder baben Umstande, für die der Geschadigte einstehen muss auf der Entstehung oder Verschlimmerung des Schadens eingewirkt. oder die Stellung des Ersatzpflichtigen sonst erschwert, so kann der Richter die Ersatzpflicht ermässigen oder ganzlich von ihr entbinden.

Die motiveering is onbruikbaar, zelfs daar waar de „eigen schuld" wèl bestaat in een daad, die op zich zelf als onrechtmatige handeling (of verzuim) grondslag van een aansprakelijkheid zou kunnen zijn. Het verband van de eigen schuld met de aansprakelijkheid voor meerdere onrechtmatige daden moet worden verbroken. Het is iets anders of twee personen over en weer elkaar schade hebben toegebracht door hun onrechtmatige handelen, dan of zij beiden komen te staan tegenover een derde. Er is geen reden voor het recht om beide verhoudingen in één regel samen te vatten. De Duitsche en Zwitsersche wetgevingen hebben dat ingezien, zij regelen beide ieder der beide vragen geheel op zich zelf, zij kennen beide naast aansprakelijkheid voor het geheel bij onrechtmatige daad van meerderen vermindering der vergoeding bij eigen schuld (vgl. §§ 254, 830, 840 B. G. B., artt. 40, 45 Zwitsersch Verb. recht). Voor hen, die de twee vragen als één beschouwen, zou hierin een tegenstrijdigheid gelegen zijn. Segers¹⁾, die den H. R. in deze volgt, tracht daaraan op eigenaardige wijze te ontkomen. Hij bepleit bij schade door meerderen veroorzaakt, aansprakelijkheid van ieder voor het geheel, maar kent hun dan onderling verhaalsrecht toe; waar dit nu ook tegen den zelf-schuldige toekomt, zal deze ook bij aanvaarding der aansprakelijkheid van meerderen voor het geheel toch slechts gedeeltelijke vergoeding erlangen. De redeneering is scherpzinnig gevonden, maar toont zij niet aan, dat de verhouding tusschen den zelf-schuldige en den benadeeler een andere is dan die tusschen deze beiden en een derde, wien geen schuld treft? Ik geloof dat hier de zaken op haar kop worden gezet. Segers stelt den man, wien eigen schuld wordt voorgehouden, en den benadeeler tegenover elkaar als twee personen die een derde schade hebben toegebracht, maar heft de gevolgen daarvan op, doordat ze op elkaar regres hebben voor een evenredig deel, is het niet eenvoudiger hen, juist omdat ze dat regresrecht zouden hebben, omdat zij als mede-schuldigen aan dezelfde schade tegenover elkaar staan, *niét* te behandelen als twee schuldigen, die samen een derde getroffen hebben? Het is een verschil in voorstelling, dat tenslotte weinig ter zake doet; Segers heeft gelijk, indien hij opmerkt dat dit practisch vrijwel op hetzelfde neerkomt, maar het gevaar bestaat dat men de stelling wel, de correctie (het regresrecht) niet aanvaardt en dan is er wèl onderscheid. Dat leert het Ontwerp Zeerecht.

Dit gaat omgekeerd uit van de schuld van weerszijden, wil daar verdeling naar evenredigheid van ieders medewerking, maar komt nu — enkel op grond dat het een het ander insluit — ook tot de evenredigheid bij schade door meerderen aan een derde berokkend. De toelichting meent dat in dezen het Brusselsche tractaat den

¹⁾ T. a. p. blz. 415 noot.

wetgever bindt. Nu handelt art. 4 Van dat tractaat m.i. alleen over de eigen schuld, de schuld van weerszijden bij de aanvaring, niet over het geval dat door schuld van twee schepen een van deze (of beide) met een derde in aanvaring komen. Maar zal men tegenwerpen, het blijkt toch duidelijk uit de tekst van art. 4, dat alleen waar leven of lijf aangerand is, solidaire aansprakelijkheid bestaat, maar dat overigens ook derden slechts een verhaal hebben op ieder schip in evenredigheid van elks schuld. Zeker, dat staat in art. 4, maar de derden daar bedoeld, zijn *enkel* de belanghebbenden bij de schepen, wier *faute commune* de aanvaring veroorzaakte. Het tractaat stelt, evenals het ontwerp, niet reeders of schippers tegenover elkaar, maar de schepen, het spreekt van de schuld van het schip. Alle belangen die zich aan het schip hechten, worden met het schip vereenzelvigd. De reeder, de inlader, de passagier, de bemanning, zij hebben, indien *hun* schip medeschuld had slechts verhaal naar evenredigheid op het ander. Doch over het geval dat een schip zonder schuld (of de eigenaar van een werk in het vaarwater) op vergoeding aanspraak heeft, handelt art. 4 van het tractaat niet. Dat het ontwerp, dat in zijn veralgemeening ook deze gevallen omvat, ten onrechte meent niet anders te doen dan weergeven wat ook reeds in het tractaat staat, kan uit vergelijking der beide teksten worden aangetoond. Het tractaat spreekt van de schade, toegebracht „soit aux navires, soit à leurs cargaisons, soit aux effets ou autres biens des équipages, des passagers ou d'autres personnes au bord”, art. 536 ontwerp zet daarvoor algemeener schade „aan personen of zaken toegebracht”. Daarvoor wordt vergoeding naar evenredigheid voorgeschreven. Dat moest ook in het stelsel van het ontwerp, dat generaliseeren wil. Maar hoe is dat nu te rijmen met de uitzondering, die het ontwerp evenals het tractaat maakt, voor geval van dood of verwonding? Dan is er aansprakelijkheid voor het geheel. Maar wat is dan bedoeld met de schade aan *personen* toegebracht in het eerste lid? Het tractaat vereenzelvigd de opvarenden en het schip, maar stelt aan die samenvoeging van belangen een grens, indien lijf of leven is getroffen. Dat heeft goeden zin. Het ontwerp geeft voor iedere schade slechts verhaal naar evenredigheid der schuld, de uitzondering voor verwonding of dooding is daarbij niet te rechtvaardigen.

Mij dunkt: de regeling van de schuld aan weerszijden in het ontwerp is overeenkomstig het Brusselsche verdrag, zij is trouwens voor ons rechtsbewustzijn evident. Maar daarnaast past een bepaling die aansprakelijkheid voor het geheel voorschrijft bij schade aan derden (buiten het schip dus) toegebracht. Gemeenschappelijke schuld bindt samen, verdeling der schade naar evenredigheid is rechtvaardig, maar welke reden is er, om als ik een zekere schade op A voor het geheel zou mogen verhalen op grond van diens schuld, dat recht te beperken, omdat ik *ook* op B verhaal kan zoeken. Waarom zou het feit dat iemand een mede-schuldige heeft,

hem van aansprakelijkheid ontheffen? Een brug wordt aangevaren door een schip, de schuld is te bewijzen, moet de eigenaar van de brug nu met de halve vergoeding tevreden zijn, omdat de kapitein bewijst dat hij — hij moge dan al zelf ook te kort geschoten zijn — zijn koers heeft moeten wijzigen door de fout van een ander schip, en dat zonder die koerswijziging de aanvaring niet had plaats gehad? Stel dat op dat andere schip geen verhaal kan plaats hebben — zullen we ons dan door de beslissing die het ontwerp geeft, bevredigd gevoelen?

De wensch is uitgesproken dat het Ontwerp Zeerecht onveranderd wet zou worden. Ik sluit mij bij dien wensch gaarne aan, in dien zin dat ook naar mijn meening enkel de ontwerper zelve er in veranderen moet. Maar dezen zelf zal kritiek niet onaangenaam zijn. En daarom zou ik hem den wensch willen voorleggen art. 536 te beperken tot de „faute commune”, de aanvaring bij schuld aan weerszijden, en dan een nieuwe bepaling op te nemen over de gevallen dat door schuld van meerdere schepen een derde schade lijdt. Mij dunkt het aanvaringsrecht wordt er beter op. En in ieder geval werkt dan het ontwerp niet mee aan de voorstelling dat schuld aan weerszijden niet anders is dan een specimen van de door schuld van meerderen veroorzaakte schade.

